

Podborský, Vladimír

[Müller-Karpe, Hermann. Die Vollgriffschwerter der Urnenfelderzeit aus Bayern]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1965, vol. 14, iss. E10, pp. 373-374

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109379>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

nepřekročily Karpatský oblouk směrem severozápadním. Na Moravě se jejich působením pouze modifikoval vývoj kultury nálevkovitých pohárů. Z toho hlediska by bylo dobře usměrnit i odbornou terminologii a ponechat dosavadní pojmy pro označení místních větví celého „pécelského okruhu“ (v nejširším slova smyslu), případně tento pojem nahradit jiným výstižnějším tak, jak to kdysi navrhoval J. Böhm; z dnešního hlediska však již ani jeho termín „karpatská kultura“ nevyhovuje.

V závěru sleduje autor konec vývoje pécelské kultury kolem r. 1900, který souvisí s ukončením časně bronzové periody v Anatolii. Celé tyto události byly zapříčiněny pohyby Hettitů, jež vyvolaly řetězovou reakci. Jisté skupiny pozdního období časněbronzové anatolské doby ustoupily před tímto tlakem k severu — v tradicích svých předohůdci — a mají podíl na vzniku pozdní fáze pécelské kultury, fáze Koštolac—Ózd—Bošáca. Těmto pozdním skupinám, opustivším Tróju kolem r. 1900, připisuje N. Kalicz výrobu obličejových uren z Ózd, která se měla udát až na místě výskytu, jejíž tvůrce však dobře znal trójskou obličejovou keramiku. V té době slií neklid i v Karpatské kotlině; lid pécelské kultury je tísněn nositeli jak vučedolské kultury, tak kultury okrokových hrobů a utíká se za opevněná sídliště i do jeskyní Bukových hor. Splývá pak s přichozími a účastní se tak vzniku kultury vlastní doby bronzové v Karpatské kotlině.

Lze-li se na závěr odvážit celkového zhodnocení recenzované práce, nelze než znovu zdůraznit historickou závažnost výkopů v Ózd i z nich plynoucích konkluzí N. Kalicze; dokázal oboeně jihovýchodní ideový původ klasičké pécelské kultury; teprve novými objevy, zejména v jižní části balkánského poloostrova však bude možno odlišit vlastní etnickou anatolskou složku v pécelské kultuře a určit stupeň podílu domácího podloží na vzniku této významné kultury.

Vladimír Podborský

H. Müller - Karpe, Die Vollgriffschwerter der Urnenfelderzeit aus Bayern. Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte, Band 6. München 1961. Str. 92, 90 tab., 12 mapek, 1 srovnávací tabulka.

Největším kladem této analytické práce evropského znalce doby popelnicových polí H. Müllera - Karpeho je soupis středoevropských bronzových mečů s plnou rukojetí, v časovém rozmezí stupňů R HA-B (s navázáním na meče typu Riegsee stupně BD), z území od střední Francie po východní Itálii a od střední Itálie po Balt. Autor vědomě navazuje na práci F. Holsta o mečích s plnou rukojetí doby bronzové (vyšlou posmrtně v Mnichově 1953) a vyplňuje tak mezeru v soupisech středoevropských mečů (zejména st. HA), které nebyly zahrnuty do známé práce Sprockhoffovy.

Práce je uvedena přehledem vývoje názorů na původ bronzových mečů příslušných typů, z něhož plyne požadavek nové, pokud možno úplné materiálové edice. Shromážděný materiál — výslovně podotýkáme pečlivě shromážděný a dokonale reprodukováný — dělí autor do řady typů, nazvaných vždy podle některé z významných lokalit; látku podává podle dílčích chronologických stupňů, které dříve sám vypracoval. Jednotlivé typy mečů jsou vyděleny na základě velmi jemného analytického studia často jen drobných technických detailů. Podle oblasti hlavního rozšíření pak uvažuje autor o místu výroby toho kterého typu. Datování je postaveno na solidních základech typologických, a je doplněno někdy též svědectvím nálezových celků; nepostrádá ovšem, jak ani při práci tohoto druhu není jinak možné, stopy schematisace, které musí být při jeho aplikaci překonávány neustálou kontrolou ostatních ukazatelů.

V případě mečů lipovského typu redukuje H. Müller - Karpe obsah tohoto výrobního okruhu. Vrací se k původnímu Eisnerovu významu pojmu meč lipovského typu a odděluje od něho ostatní příbuzné meče. Právě lipovské meče mají podle něho tyto znaky: lehce konický, dolů se rozšiřující dřik rukojeti, široká metopovitě zdobená horizontální žebra, volná mezipole a hlavici zdobenou obyčejně trojúhelníky s výplní čar; jejich výskyt probíhá stupni HA₁—A₂ a oblast rozšíření je

vymezena od Slovenska a horních Uher (zde koncentrace) po Čechy a Slezsko (srov. starší pojetí J. Hraly, AR 6, 1954, 220, obr. 112, ačkoli i J. Hrala, podobně jako nověji V. Uhlár, Sarch VII-1, 1959, 71 ad., ukazovali na typologické odlišnosti jihoněmecké varianty mečů liptovského typu). Právě liptovské meče nejsou podle H. Müllera - Karpeho již v oblasti jižního Německa a ovládnutí současného středoevropského trhu liptovskými výrobkami je v jeho pojetí velmi iluzorní (str. 26).

V rámci šesti základních stupňů období popelnicových polí vydělal autor celkem 25 typů mečů. Jednotlivé typy pokrývají různé velké území, v četných případech lze doložit návaznost řady časově následných typů mečů (tak např. bavorsko-hornorakouské meče typu Erlach stupně HA₁ dávají základ dlouhé výrobní tradici mečů typu Illertissen — Aldrans (HA₂) — Wörschach — Königsdorf (HB₁ atd.), i zase značnou variační šíři jiných typů. Z hlediska vývojového rytmu doby popelnicových polí lze zejména typologicko-chronologický sled produktů místních dílen (dílenských okruhů) plně akceptovat; skutečný oběh mečů však patrně stanovené časové horizonty přesahoval.

V závěru se pokouší autor využít své práce i z hlediska historicko-společenského. Charakterizuje meče období popelnicových polí jako sečnou i bodnou zbraň, čemuž nasvědčuje listovitý tvar břitu, i otvor v terči rukojeti mečů stupně HA (k připoutání meče k ruce). Hrobové nálezy mečů a kopí jsou dokladem kombinovaného způsobu boje, vedeného pravděpodobně již koňmo či na voze. Vlastní sociální profil hrobu s meči by zasluhoval ještě další rozbor, neboť v řadě případů s dochovalými náleзовými okolnostmi jde o vysloveně bohaté pohřby (Velatice, Klentnice hr. 63 — pokud jde o poměry moravské). Autor sám upozorňuje, že meče stupně HB₃ bývají obyčejně již v mohylách izolovaných od soudobých pohřebišť.

Vladimír Podborský

K. Moszyński: O sposobach badania kultury materialnej Praslowian, Wrocław — Warszawa — Kraków 1962, 293 str., 2 obr.

K. Moszyński patřil bezesporu mezi největší znalce slovanské a praslovanské kultury a měl proto víc než dostatečné zkušenosti, aby mohl napsat po řadě syntetických materiálůvých prací také práci věnovanou metodě zkoumání praslovanské kultury, práci, ke které shromažďoval materiál několik let. Moszyński se vydání svého posledního díla nedočkal; zemřel dříve, než je stačil připravit pro tisk. Redaktoři jeho práce připomínají v úvodu, že Moszyńskému scházel — podle jeho slov — jen měsíc do definitivního ukončení díla a že sami se snažili zasahovat do rukopisu co nejméně (doplňli např. některé chybějící části odpovídajícími partiemi ze starších prací autora). Nedoplňovali text nejnovejšími výsledky bádání, které by na některých místech korigovaly autorovy názory, i když by to byl Moszyński sám patrně udělal.

Autor v úvodu práce určil prameny, ze kterých musí vycházet bádání o materiální kultuře Praslovanů: prameny historické (psané i ikonografické), filologické, etnografické a archeologické. Moszyński zdůrazňoval, že žádnému z těchto pramenů a jim odpovídajících metod nenáleží prioritní a že pouze jejich souhrn umožňuje postihnout skutečnost. Každá z těchto disciplín má svou speciální metodu a Moszyński chtěl ukázat přednosti i nedostatky každé z nich při zkoumání materiální kultury Praslovanů.

Moszyński chápe Praslovaný jako velkou etnickou skupinu, složenou z kmenů, které žily v úzkém kontaktu a užívaly tentýž společný praslovanský jazyk, který měl jen místní odchylky. Časově dělí Praslovaný na dva úseky: mladší — od počátku našeho letopočtu do 6. stol. n. l. a starší — před začátkem našeho letopočtu až do období, kdy se praslovanské kmeny vyčlenily z velké skupiny indoevropanů. Rozlišuje Protoslovaný — jazykově-etnickou skupinu v II. a I. tisíciletí před n. l. a Praslovaný, které datuje do první poloviny n. l.

Vlastní práce, věnovaná metodám bádání, je rozdělena na tři úseky: první část je zaměřena